Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter:	Baggesen, Jens
Titel:	Udrag fra Kallundborgs Krønike, eller Censurens Oprindelse
Citation:	Baggesen, Jens: ”Eventyr og Fortællinger. - 1889”, i Baggesen, Jens: *Eventyr og Fortællinger. - 1889*, 1889-1903, s. 162. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-baggesen01val-shoot-idm139893712181648/facsimile.pdf (tilgået 27. april 2024)
Anvendt udgave:	Eventyr og Fortællinger. - 1889

Den sidste feiler gierne lidt;
Den første tidt.
Maaskee jeg og mig her for meget lover —
Men hvad? den vinder ei, som ikke vover.

Saa hør da min Fortælling, lille Jord,
Og ryst, og bæv med alle dine Throner,
Og alle disse Hof-Cameleoner,
Som vrimle rundt derom, fra Syd til Nord!
Thi stor er Tingen, som jeg taler om,
Og større Manden, fra hvis Bug den kom,
Da Kundskabs Straaler i dens Skygge døde —
Jeg siger Bug; thi ingen Hierne var
Vidtløftig nok, den Sag er soleklar,
Til dig, o Kiempe! dig, Censur! at føde!

Frygt ikke, Læser, denne Hestighed
Skal vare hele Tiden ved!
Det var et lille Glimt af Pieriden —
Ved en og anden Leilighed
Jeg bliver vel i Hovedet lidt heed,
Men sagtnes efterhaanden siden.

I Konning Dans for længst henfarne Dage
Var Kallundborg en ganske anden Stad,
Der var en mægtig Hob, jeg veed ei hvad,
Hvoraf nu meget lidet er tilbage:
Der gaves Folk, som kunde færdig Jydsk,
Lybsk, Holsteensk, Hollandsk, Flamsk, og Svensk og Tydsk;
Ja Kræmmere, som havde Been i Panden,
Og blot ei Horn — som kunde tvistе med
Achill og Don Qvixott' i Tapperhed,

Og gave Lybeks sorte Tavle Fanden;
Pastorer, som holdt Troen reen og puur,
Og jog, ved Hielp af Aandens Naade-Gave,
Hvert Uietterspiin af Helligdommens Have,
Som, for dens Peberrødder at opgrave,
Sig sneg deri saa lumsk omkring paa Luur;
Studenter, som for nogle faa Rosiner
Forklarte hele Curtius paa Jydsk;
Og Skriverkarle, som med lærde Miner
Endog Aviser tolked ud af Tydsk;
For hvilke Læsning, selv i velske Bøger,
Var ingen Kunst —
Ak! slige Folk man der vel nu omstunder søger
Omsonst.

Blandt mange flere Herligheder,
Som jeg vil springe reent forbi,
Var og i Kallundborg et Trykkerie,
Som den Tid fandtes næsten ingen Steder;
Ja, somme holde for (og rimeligt det er),
Den skadelige Kunst, at trykke Bøger,
Er egentligen først opfunden der
Af en fordømt Knapmager Tøger,
Som Fanden tog engang paa Veien til Korsør,
Lig Doctor Faust en Tid derefter —
Og som ved slige Folk han altid gier!
Bevis herfor er over mine Kræfter;
Jeg hader al Slags Klammerie —
Nok, at der den Gang var, som sagt, et Trykkerie.

Men Trykkerie er eet, og Trykkerie er to!
I det Fald Kallundborg var et Geneve:
Man tænkte hvad man vilde, skrev i Roe,
Og Skrifter ubedømte trykte bleve.
Man derfor og fornam, at meer og meer

De gamle Herre ſvandt med deres Herre;
At Haandverksfolk blev efterhaanden fleer,
Og Tiggere hver Løverdag blev færre;
Thi Kunſter, Videnſkaber voxte frem,
Og Klogſkab i hver Næringsvei med dem;
Man boede mageligt i nette Huſe,
Som, for det meſte, ſtod i lige Rad;
Man ſpiſte god, og vel tillavet Mad,
Og drak fin Miød af ſkient glaſeerte Kruſe.
Aar efter Aar den meer oplyſte Stad
Blev ſmukkere. Rundt om dens veſtre Side
En Skov af Skibe ſaaes, opfyldte med
De fierne Jordens Egnes Herlighed.
End ſkiønnere man ſaae, mod Øſterlide,
Det velopdyrkte, rigdomsſvangre Land
At prange, ligt et Streg af lutter Haver,
Med alle Jordens moderlige Gaver.

Saaledes overalt paa Mark og Vand,
I Huſene, paa Torvet, og paa Gaden
Var nyttig Flid; og Ploven, Aaren, Spaden,
Knibtangen, Øxen, Naalen — alt blev brugt
Med mærkeligen meer og meere Frugt.
Meer ordentlig gik Sagerne til Tinge;
Meer ordentlig i Kirken Sangen gik;
Man hørte bedre Byens Klokker ringe;
Kort, alt — endog de Halte bedre gik.
Men rigtig nok man ſtundom fik at læſe
En lille Viſe, trykt i dette Aar,
Som rynked hiſt og her en fornem Næſe,
Vor Herre veed hvorfor —
Og rigtig nok (thi lyve vil jeg ikke)
Kom ud engang en atheiſtiſk Bog,
Hvori Forfatteren til Punkt og Prikke
Beviiſte, den var ikke rigtig klog,

Som troede, Jorden ſad og Himlen rendte —
„Saa ſtor en Høflighed“ (Gud frie os! hvilke Ord!
En Gyſen giennem Præſt og Præſtedeien foer)
„Man ikke,“ ſagde han, „af Himmelen maa vente.“

Klog over det, ſom ſkrevet ſtaaer,
Bør ingen from, retſindig Chriſten være!
Og trykke Bøger, hvor det gaaer,
Er egentlig dog intet andet, Kiære! —
Saaledes raiſonnerte den og den,
Som var i Troen nogenlunde fræſen;
Særdeles Præſten og Borgmeſteren
Leed ingenlunde dette Trykkevæſen,
Som (ſagde de) var Aarſag i,
At Vantroe, Svir, og Horerie,
Og Kiettermeeninger, og Poeſie,
Logomakie, Aſtronomie,
Og, frem for alting, Atheiſterie
Fik Overhaand i alle Byens Gader,
Ja ſelv i Herrens Huus, ſkiøndt det utroligt lader,
Saa ſtærkt, at Folk henſlumred mangen Gang,
Naar Prækenen var blot tilbørlig lang,
Endogſaa paa de lave Stoleſtader.

Imidlertid gik Presſen lige fuldt.
„Lad dem kun ſmøre, de profane Hunde!
„Saa længe vi, trods deres tappre Sult,
„I vore Kanapeer rolig, blunde!“
Saa tænkte Byens Fædre — men, o Vee!
Vee! vee dig, Kallundborg! din lærde Hæder
Skal ſnart fordunkles! Dumhed ſnart ſkal lee
Paa den Ruin, hvor alt Minerva græder!

En Dag (ſaavidt jeg veed, en Hundedag)
Borgmeſteren ſad i ſin Stoel, hvis Arme,

Hvis magelige Sædes lumre Varme
Min skrøbelige Geist er alt for svag
Til at beskrive ret. Elastisk hæved
Den kiælne Duun dens silkeblede Barm;
En Duft, som slukte stræx hvert Glimt af Harm,
Omkring dens tause Damask døsig svæved —
Kort: dypped jeg i Lethe Qvæders Pen,
Og skrev paa Valmu Dag og Nat med den,
Jeg kunde den ei søvnig nok afmale —
Desuden var maaskee min Stræben her
Reent overflødig; thi desværr'!
Maaskee min Læser ligger alt i Dvale.
O! skyd, i saa Fald, Skylden ei paa mig,
Men blot paa Stolen! —

Med den dybe Mine,
Som for en saadan Mand kan skikke sig,
Hvis rummelige Mave faderlig
Maa gienme hele Byens Fryd og Pine,
Sad den Velvitiseste. Den Rolighed,
Den philosophiske Dybtænksomhed,
Og overvættes store Sielefred,
Man seer paa Dalens fede Konges Pande,
Naar han i Græsset sagtelig slængt ned
I Skyggen af et Træ, ved Kildens Bred,
I Dysten af de musikalske Vande,
Med vigtig Taushed tygger Drev,
Sad paa hans store purpurrøde Næse,
Hvor man med liden Meie kunde læse:
Siæl! hold dig flogeligen i dit Stov!

Som Solen, naar den kobberrød fremstikker
Imellem tykke Skyer i taaget Rusk,
Saa fremstak af Parykkens Buffel-Busk
Hans Ansigt i en Damp af Portorikker.

I ſlig Forfatning havde han for Skik,
At ſmøge ſig i Slummer alle Dage;
Men hvordan det nu gik og ikke gik,
Saa vilde Søvnen ei i Dag behage,
Paa Pibens Vink at nærme ſig ſom før;
Han røg, og røg igien, og røg ſig er;
Men intet Blund han fik, end ſige Slummer —
Ak! ingen Dødelig er frie for Kummer!

Eig Kong Asverus lod han hente da
Den gamle ſtore Stadens Chronika
(En Bog, fem Gange tyve Vintre gammel,
Der ellers brugtes for hans Søn til Skammel,
Og for ham ſelv, at leſte til Motion),
Hvoraf hans Kone pleied i ſlig Knibe
Mod Søvnleshеden Antidot at gribe,
Og forelæſe ham ſaa ſtor Portion,
Som til forønſkte Virkning at frembringe
Var nok. Som ofteſt var den Doſis ringe;
Thi deels Borgmeſteren, for ſin Perſon,
Til ſnart at ſlumre var utroelig nem,
Og deels var Bogen til at aſſoupere
Faſt ligeſaa bequem;
Men denne Gang hun maatte læſe mere:
Hvad Ord for Ord, aldeles paa et Haar,
Som det i ſamme gamle Krønik ſtaaer,
Jeg her min Læſer troelig vil levere.

* * *

„Den femte hujus døde Chriſten Smed,
Den hele Bye til ſtor Fortred;
Han var en brav og nyttig Mand,
Beſlog en Heſt med ſtor Forſtand,
Paa Laaſe gjorde mange Sving,
Slog Dier ud for ingen Ting.